

373.31(082)

1778

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки і психології

*ПРОБЛЕМИ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РЕФОРМУВАННЯ ШКОЛИ*

**Збірник наукових та науково-методичних праць
кафедри педагогіки і психології
Криворізького державного педагогічного університету**

Випуск 2

Кривий Ріг
2003

глибоких і міцних знань, але й поповнюють свій життєвий досвід, вчать любити людей, які їх оточують. Зміст художніх творів допомагає учням зрозуміти справжню красу нашого трудового міста, виховати патріотичні почуття.

Література:

1. Навчання й виховання учнів 2 класу: Методичний посібник для вчителів/ Упор. О.Я.Савченко. - К.: Почат. школа, 2003.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. - К.: Генеза, 1999.
3. Светловская Н. Н. Методика внеклассного чтения в начальной школе. - М.: Просвещение, 1976.

Любар І.Г.

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УЯВЛЕННЯ ПРО ПРИРОДУ ЯК ОСОБИСТІСНУ ЦІННІСТЬ

В статье рассматриваются проблемы содержания экологического образования в современной школе, воспитания у младших школьников ценностного отношения к природе.

Ключевые слова: экономическое образование, экологическая культура, экологические знания, охрана природы, личностная ценность.

The article deals with problems of ecological contents of modern primary school education, with the aspects of cultivating in pupils proper values as for their attitude to nature.

Key words: ecological education, ecological culture, ecological knowledge, the protection of nature, personality value.

Людській цивілізації на сучасному етапі характерні не тільки значні успіхи в розвитку науки, техніки, технології але й

глобальні проблеми, породжені недбалим природокористуванням. Суперзабруднення повітря, ґрунтів, вод, космосу, посилення парникового ефекту, радіації, поява озонових дір, кислотних дощів тощо, ставлять під загрозу існування життя на планеті.

Ця проблема особливо актуальна і для України та її найбільш індустріального регіону – Криворіжжя. Внаслідок безгосподарності декількох поколінь криворіжців, природі краю завдано непоправної шкоди, що призвело до загибелі річок Інгульця і Саксагані, забруднення атмосферного басейну, руйнування ґрунтів кар'єрним способом добування залізної руди, засипання відходами, створенням шламосховищ, проникнення високомінералізованих шахтних і кар'єрних вод в річки та підземні водоносні горизонти.

Порушення екологічної рівноваги та деградація довкілля негативно впливають на стан здоров'я криворіжців, яке катастрофічно погіршується. Така ситуація склалася внаслідок екологічного невігластва, екологічної безграмотності її громадян.

На протязі десятиліть в загальноосвітній школі, у вищих навчальних закладах учнівська і студентська молодь не опановувала екологічної культури, не вчилася раціональному використанню природних ресурсів, збереженню природних багатств, що й привело до згубного ставлення суспільства до довкілля.

Аналіз екологічного виховання учнівської молоді вітчизняними вченими А.Д.Бегекою, Г.О.Білявським, В.З.Моцак, Д.Тетеріною-Блохіною, Н.О.Пустовіт та іншими, наші дослідження цієї проблеми [1] показують, що екологічна освіти на порозі 3-го тисячоліття ще не стала необхідною складовою системи національного і громадянського виховання молоді. Основними недоліками в організації екологічної освіти є:

- одержання вузівського кола знань про природне довкілля, що не забезпечує сприйняття цільності природи, взаємозв'язків природних явищ і процесів;
- не дотримання міжпредметного підходу до

комплексного розкриття екологічних проблем формування екологічного мислення;

- слабкий взаємозв'язок теоретичних знань з практичною діяльністю учнів щодо охорони природи;

- відсутність у навчальному процесі активних технологій і методів навчання;

- недостатність використання краєзнавчої роботи при формуванні екологічного мислення тощо.

Названі недоліки пояснюються недооцінкою екологічних знань у системі освіти, недостатньою розробленістю сучасного змісту та завдань освіти в галузі використання та захисту навколишнього середовища, низькою професійною компетентністю педагогічних кадрів тощо.

Метою нашого дослідження є аналіз змісту екологічної освіти в початковій школі, що складається, і його вплив на виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи.

Реформація української освіти у рамках Закону України „Про освіту”, „Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст.” та інших нормативних документів передбачає докорінне поліпшення екологічної освіти і виховання учнівської молоді, які мають стати важливим засобом формування поколінь з новою екологічною культурою [2; 3].

Основи екологічних знань закладаються в учнів молодшого шкільного віку. Концепцією екологічної освіти України [4] передбачається, що екологічна освіта у початковій школі забезпечує:

- елементарні знання про природу та взаємозв'язки в ній, взаємодію і взаємовплив людини і природи;

- розуміння погіршення стану навколишнього середовища внаслідок нераціональної господарської діяльності та особистої причетності до екологічних проблем;

- розвиток ціннісного ставлення до природи як джерела задоволення естетичних, комунікативних, пізнавальних, рекреаційних та інших потреб особистості;

- формування елементів здорового способу життя та

навичок екологічно доцільної поведінки.

Сприйняття молодшими школярами цих елементарних знань про природу мають скласти підвалини екологічної свідомості. Особливостями її є те, що знання повинні бути усвідомленими, а природа має стати особистою цінністю для кожного учня. Досягається це шляхом усунення формального підходу до вивчення природи, спілкування з її об'єктами.

Початкова школа покликана закласти у дітей першооснови екологічної культури.

Новий зміст початкової освіти більш цілеспрямовано і гостро подає природоохоронні знання і екологічну мораль ніж попередні навчальні програми та підручники. Суттєвою їх відмінною є розкриття екологічних зв'язків, які існують у природі, вплив людини на довкілля, виховання дітей у дусі відповідальності, гуманного, господарського ставлення до об'єктів природи.

Серед нового покоління підручників для початкової школи варто виділити підручник „Я і Україна” для I, II і III класів авторів Бібік Н.М., Байбара Т.М. Особливістю цих підручників є доступне подання дитячому віку природи як цілісної системи її цінності для людини, формування відповідального ставлення до довкілля.

Глибше усвідомити дітям екологічні знання допомагає народна педагогічна мудрість: оповіді, загадки, приказки, прислів'я, заклички, лічилки, фрагменти казок, дитячих пісень тощо. Їх уміле використання плекає у дітей вшанування об'єктів природи, відчуття гармонії природи і людини, одухотворення її.

Першопочаткові екологічні знання, набуті дітьми в I і II класах, поглиблюються у третьому класі, де навчальний матеріал з природознавства подається у трьох розділах „Природа і ми”, „Нежива природа”, „Жива природа”.

Характерною суттю навчального матеріалу є те, що на кожному уроці розкриваються нові уявлення або поняття про об'єкти, явища природи, їхні взаємозв'язки та наслідки діяльності на стан природи. А такі теми уроків як „Що таке природа. Якою буває природа”, „Охорона природи”, „З чого

складається повітря”, „Вода має бути чистою”, „Охорона ґрунту”, „Чи можуть рослини захищатися. Охорона рослин”, „Які дикі тварини захищаються. Охорона тварин”, „Гриби”, „Бактерії”, „У природі все взаємопов’язане” та інші наповнені послідовним викладом екологічних знань. На користь цього підручника є не тільки розкриття збалансованих взаємозв’язків між явищами природи та діяльністю людини, а цілісне подання навчального матеріалу, що сприяє емоційно-естетичному сприйняттю екологічних знань. Дидактичною знахідкою є вдале поєднання пізнавальних завдань щодо вивчення навчального матеріалу з практичною діяльністю по охороні природи. Останньому служить методичний апарат підручника з кожної теми уроку.

Отже, основний зміст початкової освіти сприяє:

- формуванню різнобічних і глибоких знань про оточуюче природне середовище;
- виробленню світоглядних ціннісних орієнтацій по відношенню до природи;
- сприйманню природи як особистої цінності;
- вихованню відповідального ставлення до природи;
- усвідомленню дітьми себе часткою природи;
- участі у догляді і наданні допомоги об’єктам природи

тощо.

Набуті у початковій школі екологічні знання сприятимуть формуванню екологічної культури особистості школярів середнього і старшого віку як форми регуляції їх взаємодії з природою.

Література:

1. Л ю б а р І. Г. Методика екологічного виховання учнівської молоді засобами природоохоронної роботи. – К.: ІЗМН, 1977. – 90 с.
2. Закон України „Про освіту”. – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.. В кн.: Історія української школи і педагогіки. Хрестоматія. – К.: „Знання”, 2003. – С. 688 – 704.
4. Концепція екологічної освіти України. Інф. зб. Міністерства освіти і науки України, 2002. - № 7. – С. 3 – 23.